

روابط بین الملل در فقه اسلامی

دکتر عارف خلیل ابو عید

ترجمه: سید عدنان محقق

www.ketab.ir

دانشگاه امام صادق علیه السلام

انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

تهران: بزرگراه شهید چمران،

پل مدیریت

تلفکس: ۰۱۴۲-۸۸۳۷

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵

E-mail: isu.press@yahoo.com

فروشگاه اینترنتی:

www.ketabesadiq.ir

روابط بین الملل در فقه اسلامی ■ تألیف: دکتر عارف خلیل ابوعید ■ ترجمه: سیدعدنان محقق
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ ویراستار ادبی: ملیحه باستی ■ چاپ اول: ۱۳۹۱
قیمت: ۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: زلال کوثر
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۲۰۹-۲

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

این اثر ترجمه‌ایست از:

العلاقات الدولية في الفقه الاسلامي، الدكتور عارف خليل ابوعيد، دارالافتاء، لندن، ۲۰۰۷

موضوع: حقوق بین الملل اسلامی
عنوان: العلاقات الدولية في الفقه الاسلامي / عارف خليل ابوعيد، ترجمه
سیدعدنان محقق.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۸۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۴-۲۰۹-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابخانه: ص. ۳۶۱ - ۳۶۹: همچنین به صورت زیر درج شده.
یادداشت: نمایه.
موضوع: اسلام و روابط بین المللی (فقه)
موضوع: اسلام و سیاست
موضوع: اسلام و جنگ
موضوع: جهاد
موضوع: حقوق بین الملل اسلامی
شناسه افزوده: محقق، سیدعدنان، ۱۳۵۲ - مترجم
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ / ۲۱۲ / ۶ / ۱۸۹ / BP
رده بندی دهوی: ۳۳۸/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۷۸۱۰۸

فهرست مطالب

۱۱	سخن ناشر
۱۳	مقدمه مترجم
۱۵	مقدمه مؤلف
۱۹	بخش اول: کلیات
۲۱	فصل ۱. حقوق بین الملل از نگاه فقهای مسلمان
۲۱	مبحث اول: درآمدی بر حقوق بین الملل عمومی
۲۴	مبحث دوم: حقوق بین الملل در نگاه فقهای اسلام
۲۸	مبحث سوم: دولت و ارکان آن
۳۱	مبحث چهارم: حاکمیت اسلام
۳۳	فصل ۲. رکن اول: دولت، حاکمیت، ولایت و حکومت
۳۳	مبحث اول: قدرت داخلی
۳۴	مبحث دوم: قدرت خارجی
۳۹	فصل ۳. رکن دوم: ملت
۵۱	مبحث اول: مسلمانان در دولت اسلامی
۵۴	مبحث دوم: غیر مسلمانان در دولت اسلامی
۵۶	مبحث سوم: پناهندگان
۵۷	مبحث چهارم: تفاوت بین دولت، ملت و امت اسلامی

۵۹	فصل ۴. رکن سوم: سرزمین
۶۲	مبحث اول: نظریه اسلامی ماهیت بین‌المللی دولت
۶۳	مبحث دوم: دارالاسلام - سرزمین اسلامی
۶۷	مبحث سوم: تقسیم‌بندی دارالاسلام
۷۱	مبحث چهارم: دار الحرب
۷۳	مبحث پنجم: تفاوت‌ها در احکام
۷۷	مبحث هفتم: دارالعهد (سرزمین عهد و پیمان)
۷۹	فصل ۵. رکن چهارم: حاکمیت اسلام
۸۳	فصل ۶. تحولات تاریخی روابط بین‌الملل
۸۳	مقدمه
۸۵	مبحث اول: ملل آسیایی و افریقایی
۸۷	مبحث دوم: یونان
۸۷	مبحث سوم: دیدگاه رومیان
۸۸	مبحث چهارم: دیدگاه اعراب پیش از اسلام
۹۰	مبحث پنجم: قرون وسطی در اروپا
۹۲	مبحث ششم: در عصر جدید
۹۳	مبحث هفتم: عصر سازماندهی بین‌الملل
۹۵	فصل ۷. پیدایش روابط بین‌الملل اسلامی
۱۰۱	بخش دوم: روابط خارجی اسلامی در زمان جنگ
۱۰۳	مقدمه
۱۰۹	فصل ۸. تعریف جهاد
۱۰۹	مبحث اول: تعریف لغوی جهاد
۱۱۲	مبحث دوم: تعریف شرعی جهاد از منظر فقهای مسلمین
۱۱۳	مبحث سوم: تعریف جنگ در حقوق بین‌الملل عمومی

فصل ۹. حکم جهاد.....	۱۱۷
فصل ۱۰. جهاد زن.....	۱۲۹
فصل ۱۱. جایگاه جهاد در قانونگذاری اسلامی.....	۱۳۷
فصل ۱۲. علل آغاز جنگ.....	۱۴۵
مبحث اول: علل جنگ در اسلام.....	۱۴۶
مبحث دوم: از نظریه تا عمل.....	۱۵۲
مبحث سوم: علل شروع جنگ‌ها در حقوق بین‌المللی.....	۱۶۰
فصل ۱۳. منابع خارجی حقوق.....	۱۶۵
مبحث اول: منابع خارجی حقوق اسلامی.....	۱۶۵
مبحث دوم: منابع حقوق بین‌الملل عمومی.....	۱۷۰
بخش سوم: جنگ و رعایت موازین آن.....	۱۷۵
فصل ۱۴. دعوت قبل از مبارزه.....	۱۷۷
فصل ۱۵. در زمان جنگ.....	۱۹۱
مبحث اول: شناخت اخبار دشمن.....	۱۹۱
مبحث دوم: هوشیاری در مقابل جاسوسان دشمن.....	۱۹۳
فصل ۱۶. مشخص کردن دشمن.....	۲۰۱
مبحث اول: زنان و کودکان.....	۲۰۱
مبحث دوم: پیرمردان و پیرزنان و بیماران و امثال آنها.....	۲۰۴
مبحث سوم: راهبان.....	۲۰۸
مبحث چهارم: کارگران و کشاورزان.....	۲۰۹
مبحث پنجم: پیام‌رسان (بیگ).....	۲۱۰
فصل ۱۷. سلاح‌های بکار رفته.....	۲۱۳

- فصل ۱۸. فریب و نیرنگ در جنگ ۲۱۷
- فصل ۱۹. تخریب و صدمه زدن ۲۲۳
- فصل ۲۰. نظم و مقررات جبهه مجاهدین ۲۳۳
- مبحث اول: فرمانبرداری و انضباط ۲۳۳
- مبحث دوم: پایداری ۲۳۸
- مبحث سوم: حرام بودن اعمال غیر اخلاقی ۲۴۶
- مبحث چهارم: نهبی از چپاول یا خیانت ۲۵۶
- بخش چهارم: پایان جنگ و تأثیر آن بر اشخاص و اموال ۲۶۱
- فصل ۲۱. پایان جنگ ۲۶۳
- مقدمه ۲۶۳
- مبحث اول: پایان جنگ در قوانین اسلامی ۲۶۴
- مبحث دوم: پایان جنگ در حقوق بین الملل ۲۷۳
- فصل ۲۲. تأثیرات جنگ در نیروهای دشمن ۲۷۹
- مبحث اول: تعالیم اسلام در رفتار با اسرا ۲۷۹
- مبحث دوم: سرنوشت اسرا ۲۸۲
- فصل ۲۳. جنگ و اموال دشمن ۲۹۱
- مبحث اول: تعریف نفل، غنایم، فیء ۲۹۱
- مبحث دوم: حکم اموال غیر منقول ۲۹۵
- مبحث سوم: حکم اموال منقول ۳۰۳
- بخش پنجم: صلح در اسلام ۳۰۷
- فصل ۲۴. مبنای رابطه، صلح یا جنگ؟ ۳۰۹
- مقدمه ۳۰۹

۳۱۰.....	مبحث اول: کسانی که جهاد را هجومی می‌دانند.....
۳۱۹.....	مبحث دوم: کسانی که به جهاد به عنوان یک قضیه دفاعی نگاه می‌کنند.....
۳۲۷.....	فصل ۲۵. معاهدات در اسلام.....
۳۲۷.....	مبحث اول: شروعیّت عهدنامه‌ها.....
۳۳۱.....	مبحث دوم: شرایط درستی پیمان‌ها.....
۳۳۷.....	مبحث سوم: انواع عهدنامه‌ها.....
۳۴۲.....	مبحث چهارم: وفای به عهد.....
۳۴۶.....	مبحث پنجم: پایان مدت معاهدات.....
۳۵۳.....	فصل ۲۶. نمایندگی سیاسی.....
۳۶۱.....	منابع و مأخذ.....
۳۶۹.....	نمایه.....

WWW.KETABONLINE

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
(قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق علیه السلام که از سوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی‌ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متاثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و به‌رمندی از نتایج آنهاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی -

پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق علیه السلام در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول تپش خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیانگذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آزمون و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق علیه السلام را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (ان شاء الله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه مترجم

مقصود از روابط بین‌الملل اسلامی چگونگی ارتباط بین یک شخص مسلمان با فرد غیر مسلمان و یا میان جوامع است.

دین اسلام، یک طرح را ایدئولوژی براساس سعادت فرد و جامعه انسانی است و اگر کسی آن را پذیرفته و به آن عمل کرده، سعادت دنیا و آخرتش تضمین شده است.

پذیرش آن برای افراد، مسؤولیت می‌آورد. مسؤولیت در برابر خودم، خانواده‌ام، جامعه‌ام و مسؤولیت در برابر جامعه بشری. ترجمه کتابی که پیش رو دارید، یکی از منابع تدریس و تحقیق در رشته روابط بین‌الملل در اسلام است که سال‌ها پیش برای دانشجویان دانشکده‌های حقوق جهان عرب تألیف شده است.

در این کتاب، به مهم‌ترین اصول روابط میان حکومت اسلامی با سایر دولت‌ها و مباحثی چون صلح و جنگ، بررسی حکومت و ارکان آن، ایجاد روابط بین‌الملل در اسلام، جهاد و حکم جهاد و علل آن، مسائل مربوط به درگیری‌ها، نحوه خاتمه جنگ و تأثیرات آن بر مردم، پیمان‌ها و روابط درونی کشورهای اسلامی و بسیاری از مسائل دیگر پرداخته می‌شود.

در این کتاب، از منابعی چون کتاب و سنت و رفتار خلفا استفاده شده است تا از این رهگذر به صورت مستدل به اصول اسلام و چارچوب اسلامی در تنظیم روابط بین‌المللی دست پیدا کنیم.

تهران - زمستان ۱۳۹۰

سید عدنان محقق

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

سپاس خدای جهانیان را و درود بر پیامبرمان محمد (ص) و خاندان پاک و منزّه و یاران و پیروانش؛ کتابی را که پیش رو دارید، حاصل تلاش بیست سال تدریس و تحقیق در رشته روابط بین‌الملل در اسلام - از زمانی که در دانشگاه کویت تدریس می‌کردم تداوم حال - است. از سال ۱۹۸۴ افتخار همکاری با بسیاری از استادان این رشته را داشتم. درست است که آنها کتاب‌های زیادی در این باب تألیف کرده‌اند اما این کتاب براساس یک برنامه درسی مدون در دانشکده حقوق دانشگاه کویت و مناسب تدریس دانشجویان دانشکده‌های حقوق جهان عرب در اسلام است.

در این کتاب، به مهم‌ترین اصول روابط میان حکومت اسلامی با سایر دولت‌ها و مباحثی چون صلح و جنگ، بررسی حکومت و ارکان آن، ایجاد روابط بین‌الملل در اسلام، جهاد و حکم جهاد و علل آن، مسائل مربوط به درگیری‌ها، نحوه خاتمه جنگ و تأثیرات آن بر مردم، پیمان‌ها و روابط درونی کشورهای اسلامی، و بسیاری از مسائل دیگر پرداخته می‌شود.

این کتاب به دور از هرگونه زیاده‌روی و مبالغه بوده و تلاش کرده است تا در سطح دانشجویان، مطالب را به صورت مفید و کاربردی ارائه داده

و بحث را از جوانب مختلف مورد تحقیق قرار دهد تا به یک نتیجه مطلوب برسیم. در این کتاب، نهایت تلاش را نمودیم تا از منابعی چون کتاب و سنت و رفتار خلفا استفاده شود تا از این رهگذر به صورت مستدل به اصول اسلام و چارچوب اسلامی در تنظیم روابط بین‌المللی دست پیدا کنیم.

ما سعی کرده‌ایم که تمام محاسن و نقاط مثبت اسلام را در مقابله با مشکلات به ویژه در عصر حاضر که مستکبران بر قشر ضعیف و مستمند، ستم‌ها روا می‌دارند و اصول انسانی را که رو به سقوط گذاشته است و اندیشه‌های باطل و مادی‌گرایانه و ضد اخلاقی و امور شهوانی و نفسانی در این جامعه همه را به سوی بی‌هویتی می‌کشاند، بیان کنیم.

رسانه‌های به اصطلاح متعبدن غربی، تمام هم و غم خودشان را صرف این کرده‌اند تا از اسلام چیزی به عنوان یک دین تروریستی که یکسره دنبال خون و خونریزی و ویرانی و تباهی -وامع هستند، معرفی نمایند و این‌که این دین، هیچ ارزشی برای قانون و حقوق بشر و گروه‌ها و روابط بین‌المللی قائل نیست، بنابراین واجب دانستیم که برای پژوهشگران، این امر را روشن کنیم که همین اسلام در تمام زمینه‌های عقیدتی و اخلاقی و قانونی خیلی پیشتر و جلوتر از این غربیان، گوی سبقت را ربوده‌اند و در خیلی از علوم در حد بالای آن قرار داشته‌اند و حتی اولین قانون بین‌المللی، متعلق به یکی از مسلمانان، بنام محمد بن حسن شیبانی در نگارش کتاب خود «السیر الکبیر» است که حدود هزار و سیصد سال پیش بوده است در حالی که دنیای امروزی در این امر سابقه‌ای از قرن سیزدهم دارد و اولین متن، مربوط به سانت پطرس در سال ۱۸۶۸ است.

قابل توجه برای آنان‌که به اسلام به چشم تردید می‌نگرند اینکه، همین اسلام به عنوان یک پشتیبان و حامی بسیار قوی از ملت‌ها بوده است و

برنامه‌های بسیار خوبی برای اموری چون جنگ و صلح دارد و در پرتو همین شریعت مقدس است که مردم عزت یافته و از سقوط و بی‌هویتی نجات یابند و از خواب خوش بیدار گردند و انگیزه‌ای بسیار قوی ایجاد کند تا در مقابل شبهات و اباطیل شروران و مفسدان بایستند و بتوانند تمدنی بشری را دوباره زیر پرچم توحیدی دعوت به اتحاد نماید.

امیدواریم که خداوند پاک و منزّه ما را در این امور حقّه یاری کند و به راه راست هدایت نماید و اعمال ما را در راه خودش خالص و پاک گرداند. او شنونده و اجابت‌کننده است.

عنوان: ۲۷/ربیع الثانی / ۱۴۲۷ هـ - مطابق ۲۵/۷۵/۲۰۰۶

دکتر عارف خلیل ابوعید

دانشکده حقوق - دانشگاه اردن